

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„PRÉSHÁZAK KISSZÉKELY KÖRNYEZETÉBEN”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:
Kélinger Krisztián
7082 Kisszékely, Kis u. 388.

.....
Kisszékely, 2015. november 21.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Kélinger Krisztián
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Kélinger Krisztián
Levelezési cím: 7082 Kiszszékely, Kis u. 388
Telefonszám: +36/30 351-5354
E-mail cím: kelinger@freemail.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
Présházak Kiszszékely környezetében
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport
 természeti környezet turizmus és vendéglátás
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye
Kiszszékely
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik
 települési tájegységi megyei külhoni magyarság
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Kiszszékelyt körül ölelő táj jellegzetes építményei a löszbe vájt borospincék és az eléjük épített présházak. A számozás tanúsága szerint régen több száz ilyen pince volt a határban, ami elárulja, hogy mi volt a kiszszékelyi gazdák egyik fő tevékenysége. A környezeti adottságok és a megfelelő minőségű termőföld kiváló lehetőséget biztosítottak a szőlő- és ezáltal a bortermelésre. Az egymás szomszédságában elhelyezkedő 1000-2000 négyzetméter körüli szőlő ültetvények biztosították a termelés sokszínűségét. Egy-egy ilyen ültetvényhez szinte minden esetben tartozott egy pince présházzal.

A pincéket a löszfalba vájták, ami önmagában is tartást biztosított, ezért sok esetben nem is rakták ki téglával. A tartósságra bizonyíték, hogy megfelelő karbantartás mellett, nem ritka a 100-150 éves pince sem. Természetesen a téglával kirakott pince sokkal dekoratívabb, és a boltíves kialakítás nagy stabilitást adott az építménynek. A pincék mikroklímája tette lehetővé a bor érlelését és tárolást, így mondhatjuk, hogy nélkülözhetetlen kelléke a bor készítésnek.

A pincék elé épített gazdasági épület a présház. Általában 15-50 nm nagyságú, egy vagy két helyséből álló épületek. Falazatuk és tetőszerkezetük változatos kialakítású, a gazda ízlését, igényét és anyagi lehetőségét tükrözte. A szüret alkalmával ide gyűjtötték össze a termést, itt történt a szőlő előkészítése és préselése is továbbá itt tárolták a bor készítéshez szükséges összes kelléket.

Jellegzetes berendezési tárgy a több száz literes kád, ami fából később betonból készült és a fából készült prés. Ezekből még ma is jó néhány fellelhető a düledező épületekben. Ezen kívül asztal és szék is szinte mindig megtalálható volt, így a gazda helyel és borral tudta kínálni az arra járókat. Sok esetben tapasztalható, hogy a présházon belül egy önálló helység is kialakításra került, ami nem ritkán fűthető volt. Itt egy priccs került elhelyezésre ebből feltételezhető, hogy ez a helység relaxációs célokat is szolgált. Nyáron a nagy meleg (esetleg házsártos fehérnép) elől, illetve a hegy levének túlzott fogyasztását követően itt talált menedéket a megfáradt gazda.

A szüret alkalmával vagy metszésnél megteltek étellel a szőlő ültetvények, nyüzsgött a domboldal a sok embertől, mindenki szorgosan végezte a rábízott munkát, eközben énekeltek és pletykáltak az asszonyok. Akkoriban nem a televízió volt az emberek fő társasága, kiválóan működött a közösség. Amikor kellett segítettek egymásnak, amikor pedig alkalom adódott együtt mulattak, szórakoztak. Ilyen szempontból közösségépítő és megtartó hatásuk sem volt elhanyagolható a szőlőknek és a hozzájuk tartozó apró építményeknek.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Mára a pályázati- és földalapú támogatási rendszer torzító hatásának köszönhetően a szőlő termesztésben is a nagyüzemi rendszer került előtérbe. A nagyüzemi gazdálkodás teljesen más követelményeket kíván, ezért ennek megfelelően a bortermelés környezete és feltételei is gyökeresen megváltoztak. Kiszékelyben jelentősen vissza esett ez a tevékenység. Kiöregedtek a gazdák, az utódok felhagytak a bortermeléssel, megszabadultak a szőlőktől, pincéktől, présházaktól.

A nagyüzem profit éhségét csillapítva bekebelezi ezeket a kis gazdálkodási egységeket, ezzel teljesen tönkre téve épített környezetünk emlékeit. Számtalan esetben láthatjuk körbeszántva a présházat, beszakítva a pincéket. Az új tulajdonost nem érdekli továbbiakban az épület sorsa, ezzel az enyészet lesz úrrá az épületeken. Az elvadult szőlő ültetvények kiirtásával, a megközelítéshez szükséges utak tönkretételével szántók kerülnek kialakításra, ezzel felismerhetetlenné téve a korábbi harmonikus természetes és épített környezetet. Több esetben szándékos rombolás nyomai is fellelhetőek, géppel bontják meg a tetőszerkezetet ezzel elősegítve a gyorsabb pusztulást.

A megmaradt présházak, pincék védetté nyilvánítása fontos lépés épített környezetünk megőrzésére és az építmények állapotának fenntartására, javítására, turisztikai hasznosítására. Nem utolsó sorban pedig a faluközösség újbóli felépítésre szolgáló közösségi terek kialakítására.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

Présház a Templom-hegyen 2014-ben. Az épület még jó állapotban, de már körbeszántva.

Ugyan ez az épület és környéke 2015-ben már így fest. A természet is óriási erővel hódít vissza minden négyzetcentiméter területet.

Pince maradványai a Telek végén. Amikor a profit diktál, nincs kegyelem.

Düledező présház két helységgel. Tulajdonosa az enyészetnek hagyta a Dukai-hegyen.

Szintén a Dukai-hegy egyik védett lankáján állt ez az épület, 2014-ben még meg lehetett volna menteni...

2015-ben már ez a tényállás. Egy év alatt ennyit nem romolhat az épület állaga, valakik szándékosan szétrombolták a tetőszerkezetet.

Pusztulás szélén... beültetve akáccal, az épület sorsára hagyva a Dukai-hegyen.

Talán az egyik leghangulatosabb épület, ennek a helynek érezhetően szelleme van!

Nem egy szép épület, a pusztítás, pusztulás sebességét szeretném vele érzékeltetni. 2014 ősz.

2015 ősz, volt-nincs. Az épület mögül az idős gyümölcsfák is „eltűntek”.

Présház a Bab-aszón, a nagyüzem már kezelésbe vette, megközelíthetetlen.

A fenti épület szomszédságában, szintén a Bab-aszón. Nem sok jót jósolok...

A végeredmény általában ez. Földmunkára előkészítve a terep, jöhet a dózer. Jövőre már talán kukorica lesz ide vetve.

Azért jó példa is van! Ez a présház a Szálláson a jelek szerint megmenekült.

Szépen karban tartott épület a Templom-hegyen.

Hatalmas méretű szépen karban tartott présház a Templom-hegyen, gazdája nem rég távozott közülünk, mi lesz a sorsa az épületnek?

A kedvencem! Eldugva a Templom hegyen található ez az arányos házikó, talán ezen épület hatására született az ötlet, hogy védjük meg a présházakat Kiszékelyben!

A présház mellett két hatalmas fenyő és egy feszület jelzi a hely szakrális jellegét. Ez a hely valamiért fontos volt eleinknek. Most az enyészet kezében az épület és a környezete, az új tulajdonost nem hatja meg a hely szelleme. Az épület és környezete gyorsan pusztul.

Az előző oldalon látható sárga épület mellett áll ez a szintén nagyon arányos és ízléses épület. A természet már kezelésbe vette!

Egy présház a Szarka-hegy lábánál távol a falutól. A körülményekhez képest jó állapotban.

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Nyilatkozat

Alulírott Kélinger Krisztián (lakcím: 7082 Kisszékely, Kis u. 388) nyilatkozom, hogy Kisszékely Önkormányzata számára átadott saját készítésű fényképek felhasználásához hozzájárulok.

Kisszékely, 2015. november 21.

.....
Kélinger Krisztián